

“Hoge verwachtingen: waarom kansen bieden niet genoeg is?”

WAT JE KUNT DOEN OM ERVOOR TE ZORGEN DAT LEERLINGEN DE KANSEN OOK KUNNEN VERZILVEREN

“Wij bieden onze leerlingen kansen.”

Het is vaak het eerste wat scholen zeggen als het gaat over hoge verwachtingen. Leerlingen mogen opstromen en krijgen het voordeel van de twijfel. Daar zit iets heel waardevols in. Kansen bieden én uitspreken dat je gelooft in wat leerlingen kunnen, maakt verschil, omdat het ruimte en vertrouwen geeft en bijdraagt aan gelijke kansen.

Tegelijkertijd zie je in de praktijk dat kansen niet altijd worden verzilverd. Leerlingen starten op een hoger niveau, maar vallen later terug, soms met de conclusie dat het misschien toch te hoog gegrepen was.

Dat roept een andere vraag op: wat vraagt dit van wat we elke dag in de klas doen?

Leonie van de Kant - Oud-inspecteur VO

HOGE VERWACHTINGEN GAAN NIET OVER KANSEN VOOR LATER, MAAR OVER NU

Hoge verwachtingen worden vaak verbonden aan doelen voor later, zoals een niveau, een advies of een eindresultaat. In de praktijk zitten ze juist in het hier en nu: in de vraag die je stelt, de tijd die je geeft en de manier waarop je reageert als een leerling het nog niet weet. In die kleine momenten krijgt een leerling de ruimte om te groeien, omdat daar het denken wordt uitgelokt en verder gebracht.

De kans is het begin, je handelen als leraar maakt het verschil

Een kans geven is een eerste stap, maar wat je daarna doet, bepaalt wat er mogelijk wordt.

In klassen waar leerlingen zich zichtbaar ontwikkelen, zie je vaak hetzelfde patroon: de leraar vertraagt bewust. Na een vraag, na een antwoord en ook na een fout, ontstaat ruimte om te denken.

Een leerling geeft een half antwoord en de les kan doorgaan, maar datzelfde moment kan ook worden

benut om verder te komen, bijvoorbeeld door te vragen: “Kun je dat uitleggen?” of “Hoe weet je dat?” Juist in die momenten krijgt leren meer diepgang.

Hier laten we (onbedoeld) lage verwachtingen zien

Veel verschillen tussen leerlingen ontstaan niet door grote keuzes, maar door kleine, terugkerende patronen. Je helpt nét iets te snel, stelt nét iets eenvoudigere vragen of geeft de beurt nét iets vaker aan dezelfde leerlingen, vaak met de beste bedoelingen.

Maar precies daar gebeurt iets belangrijks.

Wie verwacht dat een leerling het moeilijk vindt, gaat anders handelen: sneller helpen, minder laten denken en minder doorvragen. Dat heeft effect. Dit mechanisme staat bekend als het Pygmalion-effect: verwachtingen sturen gedrag van de leraar, en dat gedrag beïnvloedt wat leerlingen laten zien.

Hoge verwachtingen:

DE VRAAG VERSCHUIFT VAN WIE WEET HET ANTWOORD? NAAR: WIE HEEFT ER NAGEDACHT?

Het omgekeerde gebeurt ook. Wie blijft uitdagen, blijft vragen stellen en blijft geloven dat een leerling er komt, ziet leerlingen groeien.

Niet de lat omlaag, maar de ondersteuning anders

Een hardnekkig misverstand is dat hoge verwachtingen hetzelfde zijn als "de lat hoog leggen". Maar daar zit het verschil niet.

De lat kan hetzelfde blijven, terwijl de weg ernaartoe verandert.

Als het moeilijk wordt, zie je soms dat de lat ongemerkt meebeweegt: een opdracht wordt eenvoudiger, de vraag minder complex, de inspanning kleiner. Terwijl hoge verwachtingen zich juist laten zien als de lat blijft staan en de ondersteuning meebeweegt.

Niet minder, maar anders: een extra vraag in plaats van het antwoord, een hint in plaats van overnemen, nog een denkstap in plaats van afronden.

Leerlingen laten denken maakt het verschil

In klassen waar hoge verwachtingen voelbaar zijn, zijn leerlingen actief aan het denken, en dat geldt niet alleen

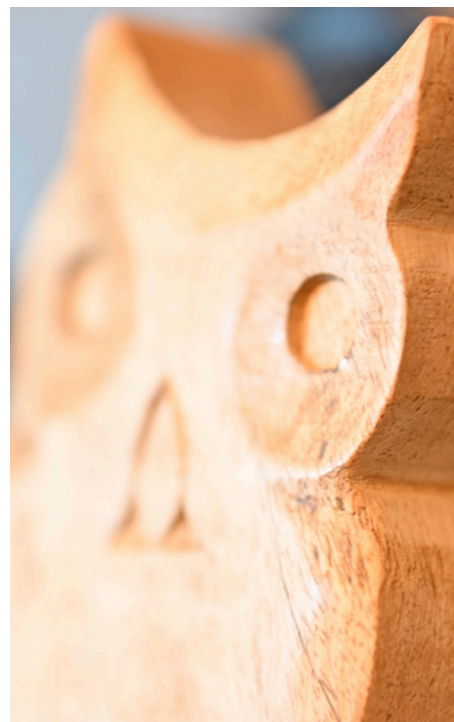
voor de snelle leerlingen, maar voor iedereen. Dat zie je wanneer vragen uitnodigen tot nadenken, leerlingen tijd krijgen om hun antwoord te formuleren en reacties worden gebruikt om verder te komen in het leerproces. De vraag verschuift van wie weet het antwoord? naar: wie heeft er nagedacht?

De aandacht verschuift daarmee van het geven van antwoorden naar het ontwikkelen van denken. Soms betekent dat dat alle leerlingen eerst zelf een antwoord formuleren of dat een leerling nog even de tijd krijgt om verder te denken voordat de les doorgaat.

Feedback die richting geeft aan groei

Feedback krijgt betekenis wanneer het leerlingen helpt om verder te komen in hun denken en handelen.

Door aan te sluiten bij wat een leerling doet en denkt, bijvoorbeeld met vragen als "Welke stap zet je hier?", "Wat maakt dat dit klopt?" of "Wat zou je nu anders doen?" wordt feedback onderdeel van het leerproces en helpt het leerlingen om hun volgende stap te zetten.

Keuzes worden zichtbaar in de les

Scholen maken voortdurend keuzes in aanbod, tijd en materialen, en die keuzes bepalen wat leerlingen leren en hoe goed ze dat leren.

Denk aan aandacht voor woordenschat, expliciete oefening in basisvaardigheden of de keuze om digitaal te werken of juist te schrijven. De vraag is hoe deze keuzes zichtbaar worden in de les van elke dag.

Is er voldoende tijd om te oefenen en te herhalen? Worden leerlingen uitgedaagd om te denken? Krijgen ze de ondersteuning die hen verder helpt?

Tot slot

Hoge verwachtingen beginnen bij wat je uitspreekt en krijgen betekenis in wat je doet; in je vragen, je feedback en de manier waarop je leerlingen laat denken en ondersteunt.

